

Nada Grošelj

Vonjave Emone

V okviru dvatisočletnice »dograditve rimske Emone«, kot se diplomatsko izražajo mediji in ustanove (na kaj natanko se nanaša slovita omemba letnice 14/15 po Kr., najdena v Ljubljani na fragmentu rimske napisne plošče, je namreč nemogoče reči), že vse leto 2014 potekajo prireditve in razstave v spomin rimskih časov. Med izvirnejše gotovo sodi predstava *Vonjave Emone*, ki jo je uprizorilo gledališče Sensorium po konceptu in v režiji svoje direktorice in umetniške voditeljice Barbare Pie Jenič.

Kot pove že ime, je Sensorium – v obliki neformalne gledališke skupine je začel delovati že leta 1996, leta 2001 pa je bil registriran kot zavod – »senzorialno«, se pravi čutno gledališče. To pomeni, da se aktivirajo vsi čuti, pogosto z edino izjemo vida, ki ga pri gledališču, kot pove že sama beseda, sicer jemljemo kot najbolj samoumevnega in osnovnega od vseh. Udeleženec – »gledalec« v tem primeru res ne bi bil posrečen izraz – ima pri nekaterih predstavah oči od začetka pa do konca pokrite s črno prevezo, tako da dojema dogajanje okoli sebe samo prek ostalih štirih čutov – skozi zvok in tišino, dotik, vonjave, v manjši meri tudi skozi okus. Ob prikrajšanosti za vid in posledični dezorientiranosti v prostoru, po katerem se udeleženec premika pod (praviloma nemim) vodstvom izvajalcev, se mu drugi čuti izostrijo in predstavná zmožnost poveča, obenem pa počasno premikanje, rahli dotiki, ki mu med drugim nakazujejo, kaj naj stori, in dražljaji drugih štirih čutov vzbujajo v njem brezčasno, skoraj hipnotizirano stanje.

Senzorialna predstava *Vonjave Emone* je hotela udeležencu s pomočjo vseh čutov razen vida omogočiti, da se prestavi v namišljeno antično Emono. Po svoje je bil v njej fizično že navzoč, kajti dogodek – premiera 4. avgusta ter ponovitvi 6. in 7. avgusta 2014 – se je odvijal v kompleksu emonske vile na Jakopičevem vrtu na Mirju, torej na antičnih ruševinah in med njimi. Dve od predstav sta bili zaradi vremena omejeni na pokriti del, ena se je razmahnila tudi na odprto. (Na premieri sem po svoje kar malce obžalovala, da zaradi

preveze čez oči udeleženci ne moremo videti mozaika, hipokavsta in drugega, vendar pa nam je Mestni muzej Ljubljana kot soorganizator dogodka ponudil možnost, da z isto vstopnico lahko pridemo drugič in si ogledamo vilo zastanj.)

Ker še nisem izgubila upanja, da bo predstava doživela še kakšno ponovitev ali kar redne ponovitve, ne nameravam podrobno povzeti dogajanja: konec koncev je eden od čarov senzorialnega gledališča ravno napetost, s katero pričakujemo, kaj še pride.

Ko z zavezanimi očmi v gosjem redu prestopimo vhod v kompleks in se spustimo po stopnicah, držeč se drug drugega, nas obda zvok Emone – glasba, ki jo je avtor, redni sodelavec Senzoriuma Peter Penko, podložil z govorjenjem, peketom konjskih kopit in občasnim meketanjem. Od daleč zenijo tudi recitacije odlomkov iz rimske književnosti, deloma v živo, deloma posnetki: besedila segajo od erotične in ljubezenske poezije (Ovidij, Sulpicija) do Ovidijevih odlomkov o praznikih feralije in karistije, od Horacijeve epode do prizemljenih pogovorov med osvobodenci iz Petronijevega *Satirikona*. Na tej točki so zvoki recitacij še šibki in slabo razločni, a nič ne de: v vsakem prizoru bo katera od njih prišla do polne veljave. V naslednji uri se sprehodimo skozi prizore, ki zajemajo stalnice iz človeškega ali vsaj rimskega življenja: pouk v šoli, gostijo ob poslušanju recitacij erotične in ljubezenske poezije, smrt in pokop, zasedanje na javni latrini in delo v kuhinji. Ves čas nam posredujejo sporočila zvoki okoli nas (stalna glasba s peketom in govorjenjem, recitacije), predmeti, ki jih dobivamo v roke (*stilus* in povoščena tablica v šoli, vino in prigrizek v trikliniju, *obolos* ob pokopu, v kis namočena goba na palici kot higienski pripomoček na stranišču, možnar s tolkačem ter različne vrste zelenjave in žita v kuhinji), in seveda vonjave iz naslova (med drugim vosek na tablicah v šoli, dišave v trikliniju, vonj cedre in ciprese ob pokopu, okisana goba na stranišču in začimbe v kuhinji). Premierna uprizoritev je dejansko trajala najmanj uro in pol, toda ta ugotovitev je udeležence po predstavi osupila: pri takem dogodku izgubiš občutek za čas.

Morda najbolj dramatičen trenutek pa nastopi, ko se udeleženci po zadnjem prizoru zapovrstjo povzpnejo po stopnicah, po katerih so se na začetku spustili, in vnovič »spregledajo«. Po intenzivnem doživljanju namišljenega emonskega življenja se namreč znajdejo pred pogledom na ostanke prave, zgodovinske Emone na prostem – na zidove emonske vile, ki jih v zdaj že gostem mraku osvetljujejo luči. Iz sanjskega dogajanja preskočijo v resničnost. Vendar ta resničnost tudi udeležencem brez posebnega arheološkega, zgodovinskega ali klasičnofilološkega predznanja zdaj spregovori veliko razločneje kot prej.

SENZORIUM: VONJAVE EMONE

NOVA INTERAKTIVNA PREDSTAVA SENZORIALNEGA GLEDALIŠČA Z NASLOVOM VONJAVE EMONE BO OBISKOVALCEM PRIBLIŽALA VSAKDANJE ŽIVLJENJE V ČASU STARORIMSKE EMONE, KER SENZORIALNI TEATER PRI POSREDOVANJU SVOJIH PODOB IN SPOROČIL VEDNO VZNEMIRI IN ZAPELJE OBISKOVALCE PREK NJIHOVIH ČUTIL, PA BO ČUTE DRAŽIL TUDI TOKRAT.

POMEMBNO VLOGO V PREDSTAVI BODO ODIGRALI VONJI, KI BODO NASTOPILI V FUNKCIJI ČASOVNEGA STROJA IN V KOMBINACIJI Z ZVOČNO PODOBO ISKALI TER NAM TUDI POSREDOVALI DUH IN ATMOSFERO TAKRATNEGA ČASA. V DIŠEČEM IN BOŽAJOČEM OPOJU ČUTNEGA PA VAS BODO OBENEM OPLAJALE TUDI BESEDE ANTIČNIH AVTORJEV SENEKE, HORACIJA, PETRONIJA, OVIDIJA IN ENE OD REDKIH RIMSKIH PESNIC SULPICIJE TER TAKO ŠE DODATNO NADGRADILE PODOBO IN SEVEDA VONJAVE EMONE.

4., 6. IN 7. AVGUSTA OB 21. URI
EMONSKA HIŠA, MIRJE 2